

Skatteutskottets betänkande**1978/79:40****med anledning av motion om ändring i bevissäkringslagen****Motionen**

I motionen 1978/79:498 av Håkan Winberg (m) och Inger Lindquist (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i bevissäkringslagen så att

1. den endast skall tillämpas om skälig misstanke om brott föreligger,
2. beslut om säkringsåtgärd endast får fattas av länsskatterätt.

Gällande bestämmelser m. m.

Hösten 1975 antog riksdagen en ny lag, bevissäkringslagen för skatte- och avgiftsprocessen (prop. 1975/76:11, SkU 12, SFS 1975:1027). Denna ersatte den tidigare lagen (1961:332) om handräckning vid taxeringsrevision – handräckningslagen – och syftar till att på ett smidigare och effektivare sätt än tidigare säkra bevismedel, dvs. räkenskapsmaterial och annat bevismaterial, som det författningsenligt åligger skattskyldig eller avgiftsskyldig att tillhandahålla för granskning.

Bevissäkringslagen är tillämplig på praktiskt taget alla skatter, tullar och avgifter, som kontrolleras av statlig myndighet, med undantag för arvs- och gåvoskatten.

De i lagen föreskrivna säkringsåtgärderna benämns beslag, försegling och eftersökning. Eftersökning och beslag motsvarar närmast handräckning i handräckningslagens mening, medan försegling är ett nytt institut som ställts till granskningsmyndigheternas förfogande. De olika säkringsåtgärderna kan användas var för sig eller i kombination med varandra. Beslut kan dessutom i vissa fall fattas utan att kontakt i någon form dessförinnan tagits med den som berörs av åtgärderna. Beslag sker genom att bevismedel omhändertags, och åtgärden får användas om bevismaterial inte tillhandahålls för granskning eller risk föreligger för att materialet kommer att undanhållas eller förvanskas. Samma villkor föreskrivs för eftersökning, som innebär att förvar eller utrymme får genomskås för efterforskande av bevismedel. Försegling är närmast ett hjälpmedel för att genomföra beslag eller eftersökning och får användas dels när granskningsmannen inte får tillåtelse att undersöka förvar eller utrymme, dels för att tillfälligt säkra bevismedel, som lämnats kvar hos innehavaren.

Innan beslut om säkringsåtgärd verkställs skall den granskade eller annan hos vilken verkställighet skall ske beredas tillfälle att inställa sig till förrättningen. Om vederbörande inte inställer sig får verkställighet ske i

närvaro av särskilt tillkallat vittne.

Eftersökning i privatutrymme får beslutas endast av länsskatterätt, medan beslut om annan säkringsåtgärd får beslutas av granskningsledaren, dvs. den som i sin tjänst skall övervaka granskningen, samt av den som särskilt har förordnats att vara granskningsledare. Beslut om säkringsåtgärd skall i princip verkställas av kronofogdemyndighet. Granskningsledaren har rätt att under vissa förutsättningar verkställa beslut, som han själv kan fatta.

Anser den granskade eller annan hos vilken verkställighet sker att bevismedel helt eller delvis bör undantas från granskning därför att han har tystnadsplikt om dess innehåll eller innehållet på grund av särskilda omständigheter inte bör komma till annans kännedom, skall han göra ansökan om undantagande hos länsskatterätten. Bevismedel, som enligt länsskatterättens beslut undantagits från granskning, får därefter inte återges eller återopas i granskningsärendet.

Den som berörs av säkringsåtgärden har möjlighet att anföra besvär hos länsskatterätten över beslut och verkställighet enligt bevissäkringslagen. Om särskilt förordnad granskningsledare fattat beslut om säkringsåtgärd, skall beslutet regelmässigt överprövas av den som i sin tjänst har att övervaka granskningen.

Utredningen om säkerhetsåtgärder m. m. i skatteprocessen har genom tilläggsdirektiv i juni 1978 fått regeringens uppdrag att göra bl. a. en utvärdering av hittills vunna erfarenheter av bevissäkringslagen.

Frågans tidigare behandling

Vid behandlingen av förslaget till bevissäkringslag i propositionen 1975/76:11 anförde skatteutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande SkU 1975/76:12 bl. a. följande:

Genom förslagen i propositionen, som bör ses som ett led i ansträngningarna att successivt förbättra skatte- och avgiftskontrollen, får granskningsmyndigheterna möjlighet att vid behov snabbt tillgripa mer differentierade och till kontrollförfarandet bättre anpassade åtgärder än f. n. för att säkra bevisning i skatte- och avgiftsprocessen. En ökad användning av sådana åtgärder kan förmodligen uppfattas som ett visst intrång i den enskildes rättssfär av den som berörs av åtgärderna. Vid den avvägning mellan önskemålen om större effektivitet vid skatte- och avgiftskontrollen och kraven på rättssäkerhet, som gjorts i lagförslaget, har enligt utskottets uppfattning rimlig hänsyn emellertid tagits till den enskildes berättigade intressen.

Med anledning av en motion med yrkande bl. a. att som allmänt villkor för beslut om säkringsåtgärder skulle uppställas att det fanns skäligen anledning till antagande att skatte- eller avgiftsundandragande förekommit framhöll skatteutskottet i samma betänkande att, i de fall misstanke om skattebrott förelåg, redan enligt gällande bestämmelser straffprocessuell förundersökning kunde igångsättas, varvid betydligt mer ingripande tvångsmedel än

enligt bevissäkringslagen kunde ifrågakomma. I de situationer, då bevissäkringslagen var avsedd att tillämpas, fanns ofta inte anledning misstänka brott. Syftet med de föreslagna säkringsåtgärderna var att granskningsledaren omedelbart skulle få tillgång till de räkenskaper och andra handlingar som den granskade enligt särskilda föreskrifter var skyldig att förete för kontroll. Det kunde enligt utskottets mening från rättssäkerhetssynpunkt inte anses tillfredsställande att granskningsmännen saknade möjlighet att kontrollera bevismaterial som den granskade vägrade att utan godtagbar anledning utlämna. Säkringsåtgärderna skulle således främst användas i de fall den granskade tredskades eller kunde befaras komma att tredskas och skulle givetvis inte tillgripas mot den som lojalt fullgjorde sina skyldigheter att tillhandahålla föreskrivet bevismaterial. Utskottet underströk också att de ökade befogenheter, som bevissäkringslagen gav granskningsledaren, måste användas med omdöme och urskillning. Det fanns enligt utskottets mening anledning anta att den som var föremål för granskning inför hotet om säkringsåtgärder skulle bli benägen att i ökad utsträckning frivilligt förete bevismaterial och att lagstiftningen därigenom skulle komma att få en betydelsefull preventiv effekt. Mot den bakgrunden skulle det – menade utskottet – i praktiken bli nödvändigt att tillgripa säkringsåtgärder vid skatte- och avgiftskontrollen endast i ett relativt begränsat antal fall.

Såväl vid 1977/78 som vid innevarande års riksmöten har ett enigt skatteutskott, med riksdagens godkännande, avstyrkt bifall till motioner med samma yrkande som motionen 498 av Håkan Winberg och Inger Lindquist. Det har skett med i huvudsak den motivering som nu nämnts. I fråga om kravet att endast länsskatterätt skall få besluta om säkringsåtgärd har utskottet framhållit att beslut om och verkställighet av bevissäkring måste ske utan dröjsmål och att beslutanderätten rörande andra säkringsåtgärder än eftersökning i privatutrymme därför bör tillkomma beslutsfattaren och inte länsskatterätten.

Utskottet

Yrkandet i motionen går ut på att bevissäkringslagen skall kunna tillämpas endast om skälig misstanke om skattebrott föreligger och att beslut om bevissäkring alltid skall meddelas av länsskatterätt.

Samma motionsyrkande har, som framgår av inledningen till detta betänkande, prövats av skatteutskottet så sent som under hösten 1978. De skäl som ett enigt skatteutskott därvid framförde mot ett bifall till motionärernas förslag och som godtogs av riksdagen finner utskottet alltjämt bärande. Enligt vad utskottet inhämtat har myndigheterna haft anledning tillämpa bevissäkringslagen endast i mycket begränsad omfattning och tillämpningen har, såvitt utskottet kunnat finna, inte inneburit något åsidosättande av rättssäkerhetsintresset. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:498.

Stockholm den 27 mars 1979

På skatteutskottets vägnar

ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Alvar Andersson (c), Valter Kristenson (s), Stig Josefson (c), Tage Johansson (s), Rune Carlstein (s), Tage Sundkvist (c), Olle Westberg i Hofors (s), Kurt Söderström (m), Hagar Normark (s), Johan Olsson (c), Curt Boström (s), Holger Bergqvist (fp), Bo Lundgren (m) och Wilhelm Gustafsson (fp).

Reservation

av Kurt Söderström (m) och Bo Lundgren (m) som

dels anför:

I motionen 1978/79:498 yrkas att bevissäkringslagen skall kunna tillämpas endast om skäligen misstanke om skattebrott föreligger och att beslut om bevissäkring alltid skall meddelas av länsskatterätt.

Motionsyrkandena motiveras med att skatteprocessen inte bör ha regler som alltför mycket fjärrar sig från den allmänna processens regler. Vissa av säkringsåtgärderna enligt bevissäkringslagen har, liksom husrannsakan enligt rättegångsbalken, formen av ett intrång hos den enskilde. Detta bör endast få förekomma när misstanke om brott föreligger. Av rätts-säkerhetsskäl bör vidare varje beslut om säkringsåtgärd fattas av länsskatterätt.

Det faktum att myndigheterna hittills enligt lämnade uppgifter haft att tillämpa bevissäkringslagen endast i mycket begränsad omfattning och att tillämpningen sannolikt inte inneburit åsidosättande av rättssäkerhets-intresset kan inte tas till intäkt för ett avslag på motionens yrkanden.

Vi anser att riksdagen med anledning av motionen hos regeringen bör begära förslag till sådan ändring av bevissäkringslagen att rättssäkerheten stärks i enlighet med vad som anförts i motionen.

dels anser att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:498 hos regeringen begär förslag till sådan ändring av bevissäkringslagen (1975:1027) att den i högre grad än nu tillgodoser rättssäkerhets-intresset i skatteprocessen.